

lemmel a régi foglalkozási viszonyokra (autarchikus élet a fejlett földművelés, az állattenyésztés és viziélet számos haszonforrásával), a történelmi helyzet, az életlehetőségek és körülmények periodikus változásaira, a lakosság szám, a laksűrűségi állapotok, a népszaporulat (a XVIII. sz.-ban igen kedvező) régebbi állására és az ezeket irányító természeti és emberi motívumokra. Az életszemlélet, a hit és lelkivilág, a táj helyzete, a szállítási lehetőségek és gazdasági tevékenység sem elhanyagolt szempontok.

A régen önálló táj a modern korban lép ki zártságából, feladja autarchiáját s egyben megkezdődik dekadenciája, melyet szerző országra terjedő szemlélettel és éles okfejtéssel tár fel. A kapitalista termelés és a liberalizmus káros szelleme ejt a legmélyebb sebeket a tájban, a kiterjesztett szántóföldi művelés megöli az addig változatos, egyensúlyozott gazdasági képet és nem teljesíthető igényeket támaszt a természeti felruházással szemben. A jobbágyság felszabadul, a törpebirtokok elszaporodnak, a népszaporodás addigi kedvező üteme azonban ijesztően ellanyhul. Itt már az okok és összefüggések gazdag tárházában járunk a számos táblázatba foglalt népességi adatok tárgyalása során. Az okok főképp gazdaságtársadalmi tényezők. A zsitvaszögi nemzettest előregedését kortagozódási grafikonok szemléltetik, s szomorúan az életritmus elhalását, a tájélet ellaposodását jelentik. A mai foglalkozási statisztika egyoldalúsága mutat a teendőkre: a táji adottságokkal rendelkező iparágak felkarolása szükséges. A gazdag irodalmi hivatkozással ellátott könyv utolsó lapját átforgatva úgy érezzük, szerző felkavarta lelkiismeretünket. Egy, régen boldog magyar tájat látni, amely nem tud a mába illeszkedni. Hány ilyen magyar táj lehet, amely segítségért kiált! Szerző azt mondja, Magyarország igazi megismerése a célja. De hányan vannak, akik valóban ezért dolgoznak? Pedig minden rendelkezésre álló erőnket össze kell adnunk ilyen célok szolgálatára!

Udvarhelyi Károly dr.

Novák Ferenc: A kolozsvári középiskolai tanulók játéka a statisztika tükrében. Közlemények a Ferenc József Tudományegyetem Lélektani Intézetéből. 52. Kolozsvár, 1942.

Fenti címmel a dr. Várkonyi Hildebrand vezetése és irányítása alatti Lélektani Intézet újabb értékes kiadványa látott napvilágot, hogy ismételten bizonyosságát adja a neveléslélektan európai hírű tudós tanára széleskörű munkásságának, munkája hatásának. Bár a közleményben feldolgozott anyag nem egészen új, hiszen régebben is végeztek hasonló tárgyú adatgyűjtést hazánkban (Nógrádi László dr.: „A gyermek és a játék“, 1911. Gyermektanulmányi Társaság), mégis eredetinek és újnak kell tartanunk a Lélektani Intézet munkáját, mivel a régebbi ilyenmű adatgyűjtésből mindig hiányzott az igazi statisztikai módszer teljessége, ami viszont e műben megvan. Éppen ezért bizonyos tekintetben úttörőnek is kell mondanunk Novák vállalkozását, mert ha voltak is a múltban ehhez hasonló próbálkozások, azok éppen a szükséges módszeres feldolgozást nélkülözték. Ez egyik érdeme a munkának. Másrészt azt is meg kell állapítanunk, hogy a kolozsvári Lélektani Intézet azzal, hogy a székhelyén lévő középiskolák tanulóinak egy részét kérdőívek útján megkérdezte szabadidejük felhasználására és játékkukra, illetve kedvelt szórakozásukra vonatkozólag, tulajdonképpen csak ön-

magához maradt hű, mert régen vallott és hangoztatott neveléslélektani állásfoglalását erősítette meg ezen adatgyűjtéssel és annak feldolgozásával. Ez az állásfoglalás abból következik, hogy a nevelő nem nélkülözheti a konkrét és eleven emberismeretet. Más szóval, a gyermek (ifjú) lelkét nevelni, formálni, alakítani csak az tudja, aki ezt a kis világot ismeri, részleteiben tanulmányozza. Ebben a megismerésben van segítségünkre — Várkonyi idevonatkozó hatalmas tanulmány- és kiadványsorozatán kívül — fenti mű is. A magyar gyermekek (ifjak) egy része — a kolozsváriaknak — szabadidejének felhasználásáról kapunk itt világos képet, amit nem sok változtatással kivethetnénk az egész magyar ifjúságra is. Közismert, hogy a játék a gyermek tükre, mint azt Nógrádi mondta. Éppen ezért fontos a nevelés szempontjából a játszó gyermek (ifjú) megfigyelése. Hogy mivel tölti a tanuló szabadidejét, elegendőnek tartja-e azt, mindez nem lehet közömbös a nevelő számára. Rendkívül sok érdekes megnyilatkozást látunk ez adatgyűjtésben arra, milyen játékokat szeret leginkább a tanuló, szórakozást az ifjú, mikor szeret más nembeliekkel játszani, szórakozni a fiú- és a leánytanuló stb. Nincs terünk arra, hogy a sok-sok értékes — és a nevelés szempontjából fontos — megállapítást itt közreadjuk, csak a főbb fejezeteket foglaljuk össze: Az első rész az adatgyűjtés tervét, a kérdőív összeállítását, kitöltését, felülvizsgálását, feldolgozását tárgyalja. (A kérdőív összeállítása példája lehet minden hasonló adatgyűjtésnek!) A második rész a voltaképpeni feldolgozás, amely beszédes csoportosítással, grafikonokkal szemlélteti a szabadidő felhasználásának módját, a játékkedv alakulását a különböző életkorokban, stb.

Novák Ferenc méltó tanítványa tudós tanárának s az adatok gondos feldolgozásával elérte célját: bemutatta, hogyan és mivel tölti szabadidejét a kolozsvári 11–20 éves tanuló s ezzel nagyban hozzájárult a magyar gyermek, serdülő és ifjú lelki alkatának megismeréséhez, kialakításához.

Vicsay Lajos.

KÜLFÖLDI TANÍTÁSI MOZGALMAK.

(Külföldi folyóiratok nyomán.)

1. A német hatosztályú *Mittelschule* (polgári iskola) új tanterve és utasításai. *Háztartástan.* A leányiskola V. és VI. osztályaiban a természettanul, illetőleg vegytannal kapcsolatban. Az V. osztályban heti 4–5, a VI. osztályban heti 6 órán. Az Utasítás megjegyzi, hogy a háztartástan tanításánál egy csoportban 18-nál több tanuló nem lehet.

A leányiskola női hivatást szolgáló tantárgyai közül, első sorban a háztartástan feladata, hogy a leányok természetadta háziasszonyi készségét fejlessze, a háziasszonyi és anyagi feladatok megértését közvetítse és a hagyományos német háziasság érzékét ébressze. A tanítás folyamán szerezen a tanuló jártasságot a háztartás gyakorlati teendőiben, tegye képessé őket a háztartás önálló vezetésére, hogy otthonukat kis eszközökkel is lakályossá és a célnak megfelelővé tudják alakítani. A munka iránti készséget és szeretetet kell ébreszteni és a leányokat a háziasszony legszebb és legön-